

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Martyrium

[Basel], 1492

Quid est martyrium. Ca. i

[urn:nbn:de:bsz:31-333321](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-333321)

De his q̄ xp̄s negat q̄ mō debēt redit ad p̄siaz. **Ca. xiiij.**

De crebra iuocatiōe nomis Jesu tpe martyriū. **Ca. xiiij.**

Qui sunt abiles ad martyrium. **Ca. xv.**

An fr̄es minores p̄ ceteris obligēt ad martyriū. **Ca. xvj.**

Quis mod⁹ habēd⁹ his q̄ ignorāt linguā eorū ifideliū ad

q̄s charitatis ⁊ martyriū ardore accedere cupiūt. **Ca. xvij.**

Excusatio eius q̄ libellū hūc cōposuit. **Ca. xvij.**

Quid est martyrium. Ca. i.

Venientes igit ad primū dicimus: q̄ martyri-
um est passio: quā quis p̄ dei omnipotētis glo-
ria ⁊ sui ipsius ac proximi salute/discrete susti-
net. Nō em̄ quicūq̄ aliquid q̄uis asperrimuz
patiatur: martyr dici debet. Ut apostolorū princeps Pe-
trus in sua epistola ait: Nemo eni vestrū patiat quasi ho-
micida: aut fur: aut maledic⁹: vt ⁊ latrones q̄ cū xp̄o cru-
ci affixi fuerūt. Et qui ob aliā causam q̄ pro gloria omni-
potentis dei patiunt: martyres dici minime debent. Nisi
forte eius cause martyres dicantur p̄ qua patiunt: vt et
plurimi mercatores qui pro tpali lucro pessima queq̄ et
aliquādo mortē incurrūt. Seculares similiter milites: q̄
nō p̄ christo/sed p̄ mercede / stipendijs ⁊ aliquando in-
ani gloria: discrimina belli ac mortē ineunt. Qd̄ mirabile
christianis phdolor est: quorū plurimi pericla ⁊ mortes
pro rebus transitorijs subire nō formidāt: q̄s omni formi-
dine ⁊ arrogātia posse se pati pro christo excusant: q̄ pre-
mium illis cōdonaret eternū. Quare xp̄i ruit ecclia nec ē
qui reedificet: aut saltē illā sustentare velit: hoc putriduz
corpus qd̄ n̄m non est sed vermiū timentes p̄dere. Ex-
p̄giscamur igit a somno dormientes: ⁊ inertem vanāq̄ ex-
cusationē repellam⁹: non esse scilicet nūc temp⁹ martyriū:
qd̄ nō minus cōgruū existit deficiēte tam fide: q̄ crescen-
te antiquitas fuerit. Et vt cōcludā cū Chrysostomo: Si
post modicū morituri sumus: quare ante modicū in cau-
sa dei cū gloria nō morimur: vt fiat volūtariū qd̄ futurū ē
necessariū. Insup ⁊ martyriū qd̄ ad dei laudē suscipit et
ad salutē suscipiētis deuēiat ē necesse: xp̄o dicēte in Apo

Chrysosto.

calipsi: **U**incēti dabo edere de ligno vite qđ est in para
diso dei mei: vt lati⁹ in sequētib⁹ explicabim⁹. **Q**uia etiā
pximi vtilitas psequat^r tāgit z **M**axim⁹ in fīone marty
rū dū ait: **O** immēsa dei pietas: martyrū merita nra vult
eē suffragia: illos examinat: vt nos erudiat. Illos pterit:
vt nos acqrat. **I**llor⁹ cruciatus: nostros vult esse pfect⁹.
Addidimus cū discretiōe passionis: ne qđ fatuose occi
dat: vt aliqui audito sermone platonis de immortalitate
anime mori se dederūt. **S**icut de **B**rachiote quodā legi
mus: qđ cū eundē librū plegisset p̄cipitē se bdit. **E**t de **L**a
thone vticensi similē romane sapiētie pncipe: qui anteq̄
se occideret eūdē platōis libz de imortalitate aīax dicē
plegisse: vt ad summū nefas p̄bi auctoritate cōpulsus di
ci posset. **S**ed gauderē tūc istos p̄hedronē platōis etiā le
critasse: vt eiusdē auctoritate a tāto scelere abstinēdū no
uissēt. **S**imilē z aliū plures p̄bi vt refert **L**actātius libro
tertio diuinaz institutionum: ex his qđ eīnas esse animas
suspicabant: tanq̄ in celū migraturi essent: sibū p̄i manus
intulerūt. **U**t cleantes: vt chrysippus: vt zenon: z empe
docles qđ se in ardētis ethne spec⁹ intēpesta nocte deiecit
Et democrit⁹ qđ licet in alia fuerit psuasiōe: spōte tñ sua:
leto: caput obuolut⁹ obtulit. **Q**uo nil scelerati⁹ fieri pōt
Et lucretia similē romana nobilissima de fama desperās
mortē ferro sibi itulit. **I**dē z iudas nō iā de xp̄i mīfīcor
dia fidēs: mīfīabilē laq̄o se suspēdit. **Q**đ gen⁹ mortis as
serētib⁹ scīssimis viris diabol⁹ magna calliditate hōib⁹
suggessit z infidib⁹ marie: q̄q̄ z xp̄ianis aliq̄b⁹ s̄b rōnis
tegmie conat^r sit igerere: ne. s. āpli⁹ peccēt: h̄ ē: d̄testatiōe
pcti: ne i illō itez irruāt. **Q**uā cām nefandā si voluerim⁹
admitterē: vt ait **A**ugustin⁹ de ciui. dei li. i. eousqz p̄gres
sa puēiet vt hortādi sint hōies tūc se poti⁹ infimere: cū la
uacro sc̄tē regeneratiōis abluti vniuersor⁹ remissionē ac
ceperint peccatorū. **C**ur ergo baptizatus sibi quisqz par
cit: **C**ur liberatum caput tot rursus huius vite pericu
lis inserit: **C**um scriptum sit: **Q**ui amat periculum incide

Maximus.

Platō.
Brachiotes
Lato vticen⁹

Lactātius.

Cleātes Chry.
Zenon Empe.

Democrit⁹

Lucretia
Judas

Augustin⁹.

a iiij

in illud. Sed hoc quia nefas est dicere: nefas est profecto se occidere. Et alibi eodem in libro detestabile facinus et damnabile scelus est se ipsum hominem occidere: sicut veritas manifesta proclamat. Quis ita desipiat ut dicat iam nunc peccemus: ne forte postea peccemus? Jam nunc perpetremus homicidium: ne forte postea incidamus in adulterium.

Lactantius.

Ideo ait Lactantius: maius esse id facinus extimandum est cuius ultio soli deo subiacet. Qua in re non tantum christi fideles: sed gentium alij meliores patrum gentium mortis abhoruerunt. Nam Marcus Tullius in eo tractatu quem de somnio scipionis scripsit: emilium scipionem audiens narrat ab africano: hanc quam dicimus in hoc mundo vitam mortem esse: dicentemque deinde patri paulo: Queso pater sanctissime ac optime: quoniam hec est vita ut africanum audio dicere.

Cicero.
Scipio emilius.
Scipio africanus.
Paulus emilius.

Quid moror in terris? Quando huc venire propero? Non est ita inquit ille paulus. Nisi enim cum deus is: cuius hoc templum omne quod conspicias: istis te corporis custodij liberauerit: huc tibi reditus patere non poterit. Quare et tibi publici et privi omnibus retinendus est animus in custodia corporis: nec iniussu eius a quo ille est vobis datus: ex hominum vita migrandum est: ne munus humanum assignatum a deo defugisse videamini.

Plato.

Que perceptio a Platone in phedrone definita prius fuerat homini non esse sua sponte moriendum: sed naturam ipsam expectandam. Ait enim eos qui potestatis imperio trudentur in carcerem non oportere inde effugere priusquam potestas ipsa que clausit abire permiserit. Non enim vitari penamfurtiva discessio: sed crescere. Aliaque subtilius ipse plato et post eum

Plotinus.

plotinus enarrat: que si quis legere voluerit: auctores audivit. Nobis sufficit christum sequi crucifixum: et illi nominis gloria causa urgente morte nondum timere: sed forti animo illam subire: nobis tamen mortem inferre ut celestissimum

Lactantius.

abhorreret. Unde pulchre ait Lactantius: Si virtus est mortem contemnere: non ut appetamus: eamque nobis ultro inferamus (sicut philosophorum plurimi sepe fecerunt: quod est

sceleratum atq; nefariū. Sed vt coacti deum relinquere :
ac fides proderet: mortē suscipere malimus: libertatemq;
defendam⁹ aduersus ipotentū stulticiam: recordēq; vio
lentiā: et omnes seclī minas atq; tortozes fortitudine ani
mi prouocem⁹. Sic ea que alij timent: excelsa ⁊ insupera
bili mēte dolorē mortemq; calcabimus. Hec ille. Sed ex
his que diximus dubiū de multis insurgit qui se ipsos oc
ciderunt: seu certo se mortis periculo exponere nō formi
darunt: vel alios ad se occidendū volūtariē prouocauerunt:
quos tamen dei ecclesia (que falli minime potest) vt
sanctos ⁊ martyres veneratur. Nam de **Jona** propheta
scriptum legitur: q; nautis dixit mittite me in mare. Et de
sampsone: qui se ipsum ruina dom⁹ oppressit: ⁊ sanctū illū
paulus apostol⁹ nominauit. Et de **Eleazaro** machabeo:
qui: vt in Machabeoz libro scriptū habetur ⁊ a iosepho
similiter de captiuitate iudaica. Vir erat armis strenu⁹
us qui vt gloriāz sibi compararet: medias hostiles acies:
cunctis ad leuam ⁊ dextram occisis ptransiuit: venitq; stri
cto gladio vsq; ad elephantē: in quo ex apparatu regē es
se existimauerat: ⁊ subintrans bestiam mortale illi intulit
vulnus: que mortua cadens ipsum sup quē irruit: ⁊ alios
quos supra se portabat: occidit. De beato **Bermanico** si
militer legit: q; sponte pparatā sibi bestia ad mortē: den
tibus ⁊ nutibus ad se lacerandū prouocauerit. **Margare**
ta etiā virgo sanctissima oratione ad deū facta eū surge
ret: dixit spiculatori: frater tolle gladiū tuū ⁊ pcutē me.
Et de alijs sanctis feminis in historijs ecclesiasticis legi
tur: q; vt suā defenderent pudicitia gladio se occiderunt.
Ambrosius similiter in libris de virginitate ad sororem:
et **Augustinus** de ciuitate dei libro primo de quibusdā
feminis narrant: que vt insectatores sue pudicitie deui
tarent: in rapturū atq; necaturū se fluuiū proiecerūt: q; s
sic defunctas martyres ⁊ dicti sancti atq; ecclesia reputa
uit. Sed vt omnis tollatur dubietas in hoc sancti om
nes conueniunt doctores: q; nullus qualicūq; etiā aspe

Jonas.

Eleazarus.

Bermanic⁹.

Margareta.

Ambrosius.

Augustin⁹.

ra psecutione instante seipsum necare debeat: nisi quis
non ex se faceret sed diuino spiritu singulariter pccitus: so
lus ipse vt eius spiritus instrumentū se occideret. **Unde**
Augustin⁹ Augustinus eodem libro: **Hec** sampson aliter excusare
tur: qui seipsum cū hostibus ruina domus oppressit: nisi q̄
latenter spiritus hoc iusserit: qui per illū miracula facie
Jonas bat. **De Jona** vero illū sic propheticē dixisse narratur vt
christi designaret figurā: et proximi charitatē ostenderet:
ne scilicet pro se exorta tēpestas periclitationis causa et
alijs aduenisset. **Elazarus** etiā cū pro diuino honore cō
tra icircūcisos chananeos bellaret: et magnū qd aut egre
gium cū morte sua peragens: non certe sibi/sed ei pro cuius
honoze laborabat gloriā principaliter quesuit. **Hec**
fuit inconueniens germanicū illū robustū militē christi:
vt debiliores ad durū bellū animaret spiritu dei impul
sus: medias sponte se in acies iniiecisse. **Margareta** autē
nihil verbis illis iunouare voluit: q̄ ipsa que a spicula
toze orandi morā impetrauerat adimplerā iā esse oratio
nem significaret. **Nil** enim aliud dicere voluit quando di
xit: frater tolle gladium et me interfice: q̄ cōpleui oratio
nem: exequere que executurus es. **De feminis** vero que
se occiderunt vel que in rapturum: ac necaturum se fluui
Augustin⁹ um proiecerūt: nihil temere iudicare audeat **Augustin⁹**.
sed si hoc fecerint non humanitus deceptas: sed diuini
tus iussas: nec errantes: sed obediētes hoc fecisse asserit:
sicut vt ille ait de **Sampson** aliud nobis fas non est cre
dere. **Nam** vt alij etiam consentiunt doctores: mirabilia
latenter sanctus dei spiritus in martyribus operabatur:
vt eodem spiritu cōpulsī: vltro morti se dare viderentur:
que licet aliquādo contigissent: nobis tamē minime sunt
imitanda: nisi eodem spiritu cōciti et ducti simus. **Et** de
Seuian⁹ beato **Seuiano** scriptum est: q̄ illum cū milites occide
re persequerentur: et iam flumē transuadissent: eū percus
tere formidabant. quibus et ille ait **Secure** me percutite:
et de sanguine meo ad imperatorē vestrum deferte: vt lu

mēn accipiat deiq; virtutē cognoscat. Similiter ⁊ de bea-
to Longino legitur: q; cū preses graui fessatiōe infirma ⁊
retur: ⁊ oculos amisisset: dixit ei: scito quia sanari non po-
teris: nisi me occidi feceris. **¶** primum enim a te mortu-
tuus fuero: pro te orabo: sanitatemq; corporis tibi ⁊ ani-
me impetrabo. **¶** Qui illū statim decollari iussit: ⁊ vt mani-
festa spiritus latentis suggestio videretur: vt illi predire
rat secutum est. **¶** Idem ⁊ de beato Theodolo legimus: q;
cum p̄sbyter esset ⁊ vna cum Euentio cōpresbytero: ⁊ eor-
um episcopo Alexandro papa romano: sub traiano prin-
cipe ab Aureliano iudice examinarentur: nec ab eorum
sancto proposito reuocari possent: videretq; Theodol^o
Alexandrum ⁊ Euentium solos ligari iussos ⁊ in furnum
ardentis ignis ex iudicis mandato proiectos: spiritu con-
citus/in flammās ip̄e prosiliit: ⁊ decantans cum ipsis pari-
ter gratias deo peregit: qui inde extracti gladio interie-
runt. **¶** Nec horum rationem certam reddere possum: nec
nobis imitanda sunt: nisi eodē nos spiritu duci cōtingat.

Longin^o

Theodol^o
Euent^o

Alexander

¶ Qua ex causa ⁊ a quo ortum habuerit
martyrium ⁊ vnde dicatur. **¶** Ca. ij.

¶ In sacrarū scripturarū volumina reuoluam: iu-
sticia ⁊ inuidia primo introductū martyrium:
⁊ subsequētū deinde cognoscem: ⁊ ab Abel filio Adā ini-
tiū sumpsisse. **¶** Scriptū namq; est in Genesi: Respexit dñs
ad Abel ⁊ ad munera ei^o. Ad cayn vō ⁊ ad munera eius
nō respexit. **¶** Irat^o est cayn vehemēter: ⁊ cōcidit vult^o ei^o.
¶ At si illi^o vehemētis ire causam mēte disquisis. Abel iu-
sticiā: ⁊ alteri^o inuidiā solā fuisse cōperies. **¶** Sicut ⁊ de sal-
uatore n̄ro scriptū est: Sciebat em̄ pilat^o: q; p̄pter inuidiā
tradidisset illū. **¶** Cū ergo iustoz ecclia supra petrā q; xp̄s
est fundata fuerit. **¶** Iusti illi omnes qui propter iusticiam
ante ip̄m mortem subire/passus est deus: ipsum dei filiu^o
turpissima morte occisum prefigurarunt. **¶** Sicq; prior om-
nium fuit Abel: virgo purus: ouium pastor: sacerdos: q;
deo sacrificiū de p̄mogenitis gregis sui: ⁊ de adipib^o eoz
subministrando offerebat. **¶** Ideoq; dū q̄reret dñs inuidi-

Abel Adā